

UVOD U KONTROLING

1. KOLOKVIJ

GENERACIJE KONTROLINGA

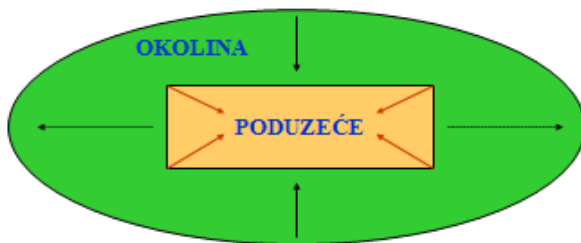
- Kontroler kao registrator
- Kontroler kao navigator
- Kontroler kao inovator

Zadovoljenje rastuće potražnje = temelj uspjeha.

RELATIVNO STATIČKA OKOLINA

- 50-60-te godine
- potražnja > ponude
- rijetke promjene uvjeta

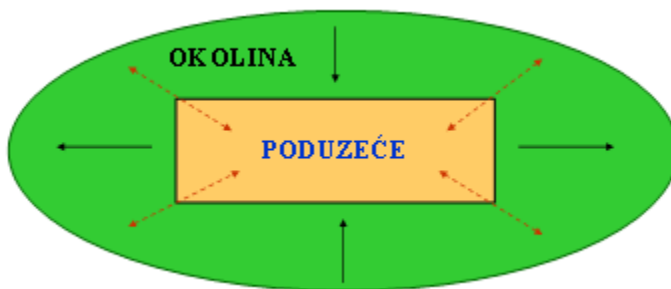
- usmjerenost na unutrašnjost
- **POSLOVNA STRATEGIJA:** pasivno reagiranje
- **CILJ:** - rast učinaka
- nadzor nad troškovima (puni troškovi) analiza: - proizvodnost
- ekonomičnost
- **FINANCIJSKA ANALIZA** (hard facts) – pokazatelji (osobito likvidnosti)

KONTROLER KAO REGISTRATOR

- relativno statička okolina
- poslovna strategija - pasivno reagiranje (provjereni tehnološki postupci, jednostavne tehnike rješavanja problema)
- mjesto: voditelj računovodstva
- instrumenti: kalkulacija na temelju punih troškova, bilanciranje, knjigovodstvo
- problem: netransparentna kalkulacija, potreba za planiranjem

OGRANIČENO DINAMIČKA OKOLINA

- 70-te godine
- potražnja ~ ponuda
- rast cijena inputa
- učestale promjene uvjeta

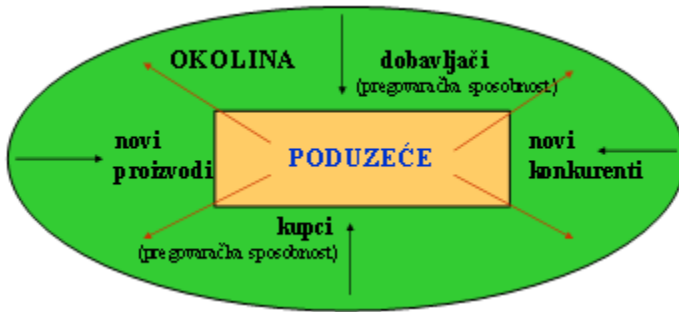
- **POSLOVNA STRATEGIJA: aktivno prilagođavanje** (pokušaj predviđanja budućeg razvoja)
- **CILJ:** - nadzor nad troškovima (eksplozija troškova)
  - rast učinaka
  - usporedba s konkurencijom
- **ANALIZA POSLOVANJA** (hard + soft facts)

KONTROLER KAO NAVIGATOR

- ograničeno dinamička okolina
- poslovna strategija - aktivno reagiranje (pokušaj predviđanja budućeg razvoja)
- mjesto: voditelj ekonomike poduzeća
- instrumenti: proračun, kontrola, pokazatelji, izvještavanje, trendovi, standardi
- problem: ne fleksibilno planiranje, ne poznavanje tržišta, eksplozija troškova

EKSTREMNO DINAMIČKA OKOLINA

- 80-90-te godine
- potražnja < ponude
- stalno nove situacije
- Kako doći do kupca? I zadržati ga?

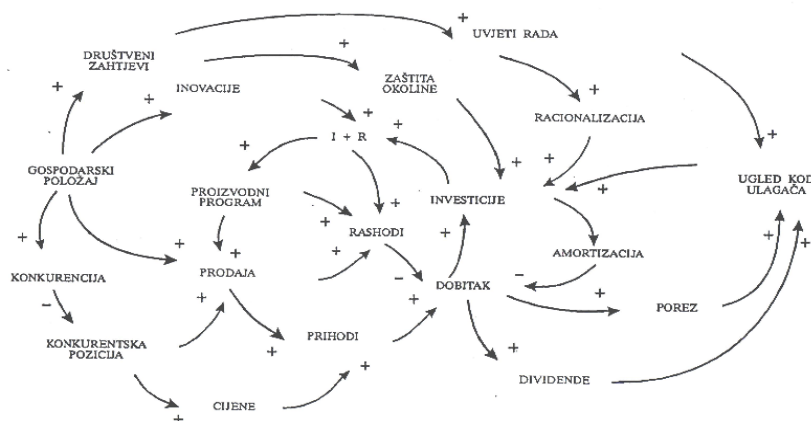

- **POSLOVNA STRATEGIJA: proaktivno ponašanje** (iznutra prema van)
širenje područja utjecaja na okolinu
- **CILJ: dinamičan sklad poduzeća i okoline**
- **ANALIZA POTENCIJALA, SWOT analiza: soft + hard facts**

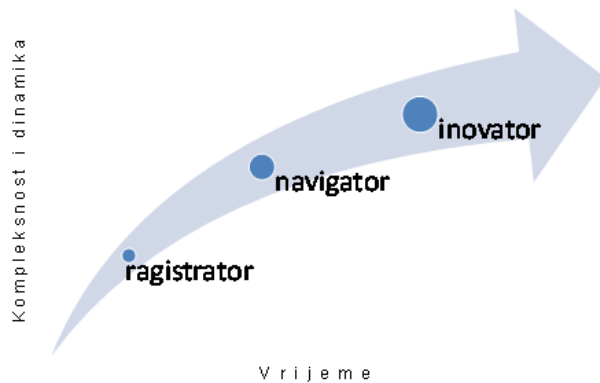
KONTROLER KAO INOVATOR

- ekstremno dinamička okolina
- poslovna strategija - aktivno agiranje
- mjesto: controlling
- instrumenti: ciljni i procesni troškovi, strategijski radar, indikatori ranog upozorenja, “lean” – koncepcija, Balanced Scorecard
- problem: linearno, kauzalno mišljenje

Umreženo mišljenje, holistički pristup, dinamički sklad

Generacije kontrolinga

Razvoj menadžmenta i kontrolinga

- Relativno statička okolina
  - Klasični (operativni) menadžment
  - **Kontroler kao registrator**
- Ograničeno dinamička okolina
  - Strategijski menadžment
  - **Kontroler kao navigator**
- Ekstremno dinamička okolina
  - Integrativni menadžment
  - **Kontroler kao inovator**

Integrativni menadžment

Načela	Politika	Kultura
NORMATIVNI MENADŽMENT		
Organizacijske strukture	Programi	Ponašanje kod problema
STRATEGIJSKI MENADŽMENT		
Organizacijski procesi	Nalozi	Ponašanje kod stvaranja učinaka
OPERATIVNI MENADŽMENT		
strukture	aktivnosti	ponašanje

POJMOVNA RAZGRANIČENJA, KONCEPCIJE, PRINCIPI

Potreba za kontrolingom

- Povećana kompleksnost i dinamika okoline
- Povećana kompleksnost i diferenciranost poduzeća

KONTROLING

Cilj kontrolinga

- Povećanje efikasnosti i efektivnosti sustava vođenja
- Povećanje sposobnosti prilagođavanja unutarnjim i vanjskim promjenama
- KAKO??? HARMONIZACIJOM!!!

KONTROLING =

- način razmišljanja
- funkcija
- usluga
- koncepcija upravljanja
- načelo rješavanja problema prilagođavanja
- konzultant s punim radnim vremenom
- ekonomska savijest poduzeća
- pojačana inteligencija poduzeća

Ideja vodilja kontrolinga

- Kontroling vodi prateću ekonomsku uslugu menadžmenta za cilju usmjereno planiranje i upravljanje
- Kontroler brine za trensparentnost rezultata, financija, procesa i strategija i pridonosi povećanju ekonomičnosti.
- Kontroler cijelovito koordinira parcijalne ciljeve i planove te organizira izvještavanje orijentirano na budućnost.
- Kontroler moderira proces kontrolinga tako da svaki nositelj odlučivanja može djelovati orijentirano prema cilju.
- Kontroler osigurava za to podatke i informacije.
- Kontroler oblikuje i njeguje sustav kontrolinga.
- Kontroleri su unutarnji savjetnici svih nositelja odlučivanja i djeluje kao navigaor za ostvarenje ciljeva.

Sadašnji i budući kupci kontrolinga

Kontroler kao navigator potiče...

- Povezivanje stručnih znanja više različitih funkcionalnih područja
- Razumjevanje utjecaja jednog problema ili rješenja na druga područja
- Razumjevanje među stručnjacima različitih profila i mišljenja
- Suradnju u procesu upravljanja različitih funkcionalnih područja
- Izradu više alternativa
- Oblikovanje prijedloga za rješavanje uskih grla
- Višedimenzionalno razmišljanje

Kontroler kao moderator potiče...

- Razgradnju hijerarhijskih razina
- Pomak kompetencija i odgovornosti na autonomne radne skupine
- Razvoj integrativnih i koordinativnih procesa i instrumenata
- Poticaj samoorganizirajućim koordinacijskim procesima.

Kontroling vs. Kontrola

Kontroling

- Usmjeren na budućnost (mogućnosti)
- Ne traži krivca (Meko prema čojeku, tvrdo prema problemu)
- Perspektiva 360°

Kontrola

- Usmjereno prošlosti (odstupanja)
- Traganje za krivcem
- Reguliranje

Zadaci kontrolinga (FEI 1962)

- Planiranje
- Izvještavanje i interpretacija
- Vrednovanje i savjetovanje
- Područje oporezivanja
- Izvještavanje prema državnim organima
- Očuvanje imovine (putem internih kontrola, interne revizije i nadzor)
- Makroekonomske analize

Zadaci kontrolinga u europskim organizacijama

- Savjetovanje i koordinacija kod:
  - Izrade proračuna
  - Strategijskog planiranja
  - Obračuna troškova i učinaka
  - Internog informiranja i izvještavanja
  - Planiranja investiranja i dezinvestiranja
  - Uvođenje elektronske obrade podataka (EOP)
  - Posenih istraživanja

KONCEPCIJE KONTROLINGA

Računovodstveno orijentirana koncepcija (registrator)

- Priprema računovodstvenih podataka
- Usmjerenje računovodstva na budućnost
- Naglasak na kvantitativni aspekt.
- Cilj je osiguranje likvidnosti i dobitaka
- Računovodstvo kao instrument menadžmenta
= UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO

➤ Dijagnoza računovodstva

- Troškovi – učinci (ekonomski aspekt)
- Rashodi – prihodi (računovodstveni aspekt)
- Izdaci – primici (financijski aspekt)

➤ Dinamički gledano

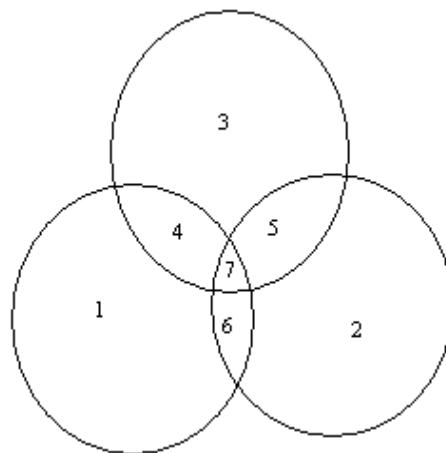
- Proizvod
- Grupa proizvoda
- Kupac
- Tržište
- Proizvodne linije
- Regija
- ...

Informacijsko orijentirana koncepcija (navigator)

- Informacijski cilj kontrolinga
- Koordinacija u prikupljanju i korištenju informacija tj. usklađivanja ponude, potražnje i potreba za informacijama
- Informacijsko usklađivanje planiranja, kontrole i informiranja
- Upravljački informacijski sustav (MIS), izvještavanje i integracija EOP-a u informacijski sustav
- Cilj navigacije je rješavanje dviju temeljnih zadaća:
  - Određivanje položaja
  - Određivanje kursa prema željenom cilju

Potrebe za informacijama (ciljevi)

Ponuda
informacija (instrumenti)

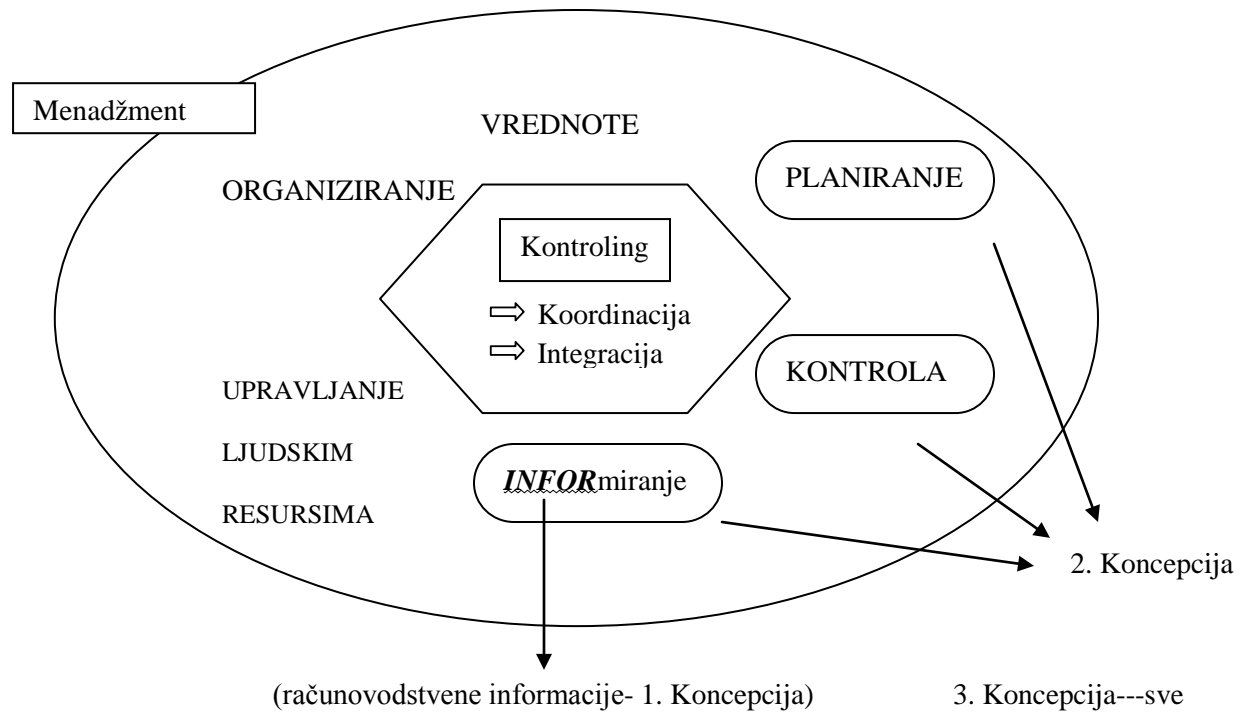
Potražnja za informacijama
(ponašanje)

➤ Cilj...povećati 7

Upravljački orijentirana koncepcija (inovator)

- Sustav vođenja i sustav izvođenja
- Sustav vođenja - Definiranje ciljeva
  - Planiranje
  - Kontrola
  - Informiranje i izvještavanje
  - Organiziranje
  - Upravljanje ljudskim potencijalima
- Kontroling=harmonizacija (koordinacija i integracija) u sustavu vođenja

Kontroling

PRINCIPI KONTROLINGA

- Kordinativna i integrativna uloga kontrolinga

Koordinacija

- Usklađivanje između dvaju ili više dijelova ili procesa na istoj hijerarhijskoj razini (horizontalno usklađivanje)
- Primarna i sekundarna koordinacija
- Sustavno oblikujuća i sustavno povezujuća koordinacija
- Unutarnja i vanjska koordinacija

Integracija (objedinjavanje)

- Skladno djelovanje i koordinirani razvoj dijelova cijeline na različitim hijerarhijskim razinama prema promjenama okoline (vertikalno usklađivanje)
- Poticanje razvoja parcijalne autonomije dijelova, rukovodeći se razvojem cijeline
- Objedinjavanje i čuvanje obilježja cijeline
- Cjelovitost aktivnosti i prepoznavanje konzistentnosti ukupnog ponašanja
- Vanjska i unutarnja integracija

KONTROLING U PRAKSI

- Stručna podrška menadžmentu
- Osigurava transparentnost poslovanja
- Usmjeren budućnosti
- Pridonosi jačanju konkurencije

Kontroling – osiguranje racionalnosti menadžmenta

- Weber/Schäfter (1999.)
  - Racionalnost: odnos sredstvo – cilj
  - Efikasna upotreba sredstava kako bi se ostvario cilj
  - Cilj koncepcije razdvojiti menadžment i kontroling
- Tumačenje:
- Menadžment u upravljanju koristi vlastite kognitivne sposobnosti.
  - One mogu biti ograničene,
    - Ograničenja individualnih sposobnosti
    - Ograničenja motivacije
- Deficiti
- Racionalnosti

Viđenje kontroolinga u praksi

MENADŽER – KONTROLER

- Isti ciljevi → vitalnost organizacije
- Različiti putevi → Menadžer: odgovornost za rezultat, projekte, područja
→ Kontroler: odgovornost za transparentnost i metode

AKTIVNOSTI MENADŽERA

- Vizija, misija, ciljevi
- Planiranje
- Kontrola
- Informiranje
- Organiziranje
- Upravljanje ljudskim resursima

KONTROLER ODGOVORAN ZA TO DA SE

- Definira viziju, misiju, ciljeve
- Planira
- Kontrolira
- Informira
- Organizira
- Upravlja ljudskim potencijalima
- Uzajamno usklađeno -

Ovisnost kontrolinga o značajkama menadženta

	da	HTJETI	ne
da			
MOĆI		Rasterećenje	Ograničenje
		Nadopuna	Ograničenje
ne			

Karakteristike menadženta i zadaci kontrolinga „kontroler kao kameleon“

Rasterećenje:

- Menadžer može i hoće, delegira na kontrolere svoje zadatke (oprez-unutarnja konkurencija)
- Menadžer je čvrst i jak protivnik kontroleru

Nadopuna:

- Menadžer hoće, ali ne može, npr. nema ekonomsko obrazovanje (znanje) ili je dobio kontroling na prijedlog centrale (oprez-povjerenje)
- Menadžeru je važna reputacija kontrolera

Ograničenje:

- Menadžer neće, vlastiti ciljevi su njegov prioritet (radarska kontrola: veća sama njena mogućnost znači pretežito pridržavanje pravila)
- Kontroler je sluga menadžeru

Profil kontrolera i menadžera

KONTROLER

- Defenzivan
- Upravlja
- Racionalan
- Jasni argumenti
- Otpor prema rizicima
- Analitičan
- Onaj koji koči

MENADŽER

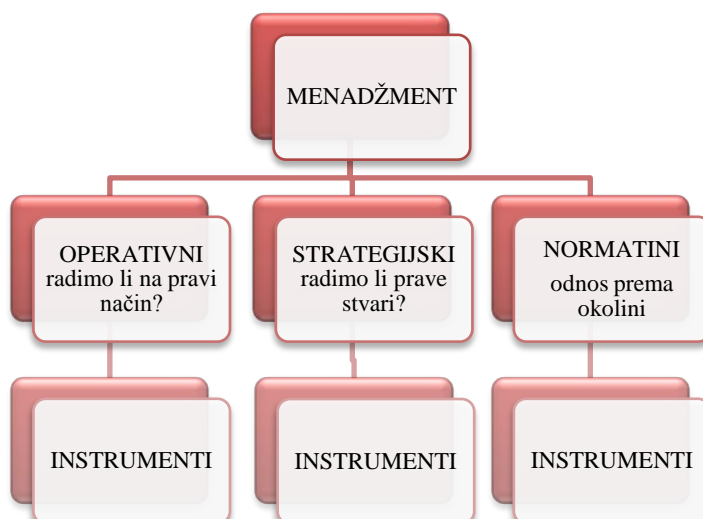
- Ofenzivan
- Oblikuje
- Emocionalan
- Površan
- Otvorenost rizicima
- Intuitivan
- Onaj koji potiče/ubrzava

Kontroling u Hrvatskoj poslovnoj praksi

- Afirmacija odjela za kontroling
- Poticaj menadžmenta organizacije
- Mlada poslovna funkcija
- Podređena upravi
- 4-5 osoba VSS
- Klasični operativni zadaci
- Instrumenti operativnog menadžmenta
- Introvertirana usmjerenost
- Korisnik menadžment
- Generacija – kontroling prijelaza od računovodstvene prema informacijskoj koncepciji
- Velika očekivanja

OPERATIVNI KONTROLING

Menadžment i kontroling

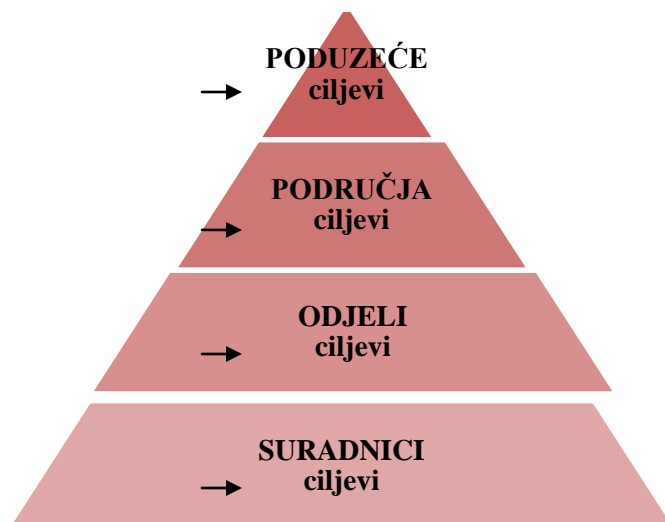

Instrumenti operativnog kontrolinga

- Ciljevi
- Scoring metoda
- Točka pokrića
- Doprinos pokriću fiksnih troškova
- Operativni plan/proračun

Ciljevi

- Važni su jer bez njih nema:
  - Ciljanih informacija
  - Planiranja
  - Odlučivanja
  - Usmjerene sktivnosti
  - Dogovaranja o ciljevima
  - Odstupanja
  - Korekcije aktivnosti
  - Poboljšanja aktivnosti
- Ciljevi su motivirajući sve dok se ne prekorači određeni stupanj napetosti. Tada dolazi do nepoželjnog efekta „to ionako ne mogu postići“
- CILJEVI SU: kvalitetan izraz o tome koliko se želi
- DIMENZIJE CILJA:
  - Konkretno
  - Realno
  - Mjerljiv
  - Djeljiv
  - Vremenski određen

Definiranje ciljeva KREOL

K (konkret) – specifični cilj

R (rahmen) – zadani okviri

E (erreichbar) – dostižni, realni ciljevi

O (operationalisiert) – mjerljivi, vrijeme, troškovi, kvaliteta

L (lösungsneutral) – ciljevi ne daju put njihova ostvarenja

Definiranje ciljeva SMART

S – specifični

M – mjerljivi

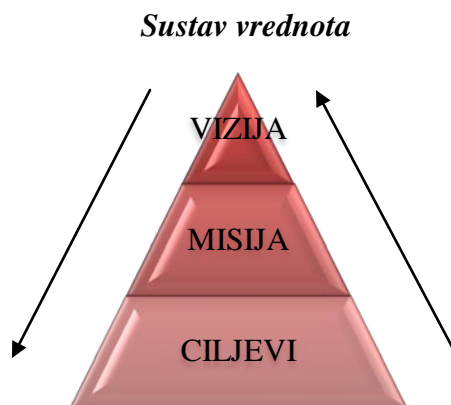
A – atraktivni, motivirajući, pozitivno oblikovani, prihvatljivi

R – realan

T – terminski određen

CILJEVI – točke na putu (milestones)

= INSTRUMENT MENADŽMENTA

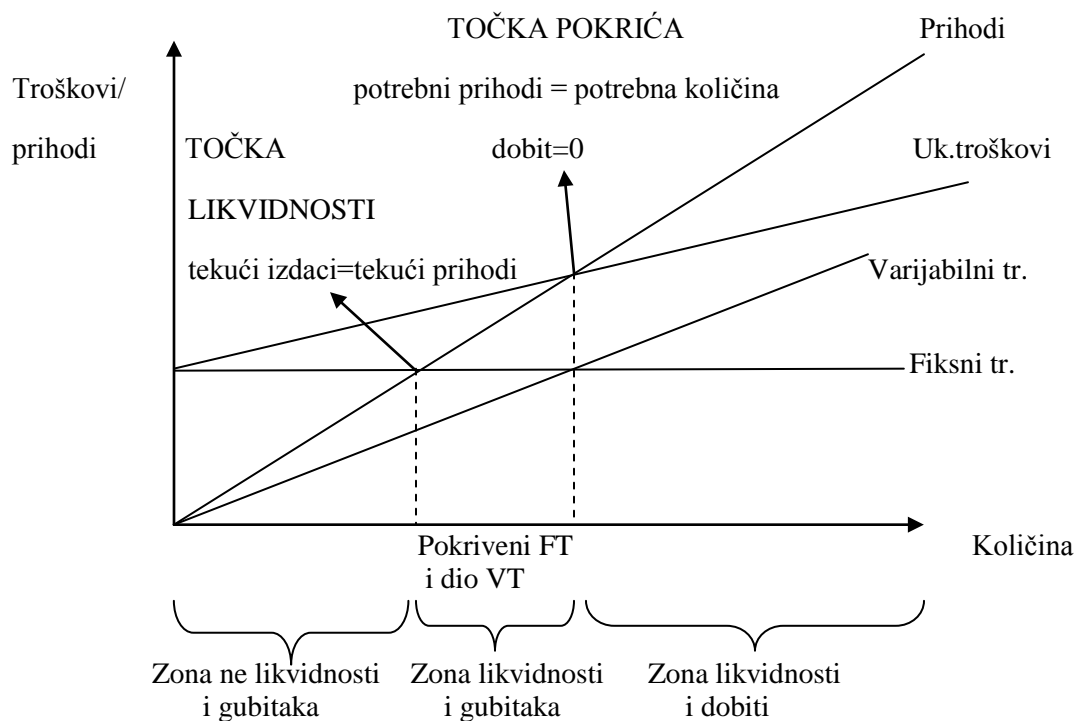
Scoring - modeli

- Instrument višedimenzionalnog vrednovanja alternativa
- Nadopuna usporedbi troškova doprinosu pokrića i investicijskim obračunima } kada se neke novčane posljedice ne mogu točno utvrditi.
- Pomoć u odlučivanju putem sustavnog prikazivanja koraka rješavanja problema

Koraci:

- Definiranje ciljeva – optimalno održavanje 100%
- Analiza i vrednovanje ciljeva
  - Kvaliteta održavanja 50%
  - Planiranje održavanja 10%
  - Vremenski aspekt održavanja 10%
  - Sigurnost održavanja 20%
  - Osoblje održavanja 10% } = ponderi, $\Sigma = 100\%$
- Istraživanje alternative koja može udovoljiti parcijalnim ciljevima
- Izbor alternative

Točka pokrića

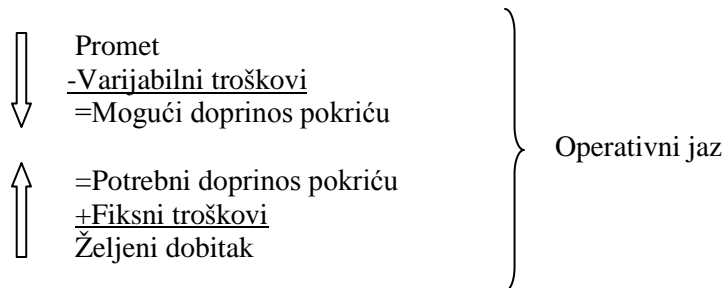

Račun doprinosa pokrića

Prihodi
- Rashodi
= Doprinosa pokriću
- Fiksni troškovi
=REZULTAT

Empirijsko istraživanje 1998. U Austriji:
69% poduzeća koristi sustav punih troškova

Operativni jaz

Stupnjevani doprinosa pokriću fiksnih troškova

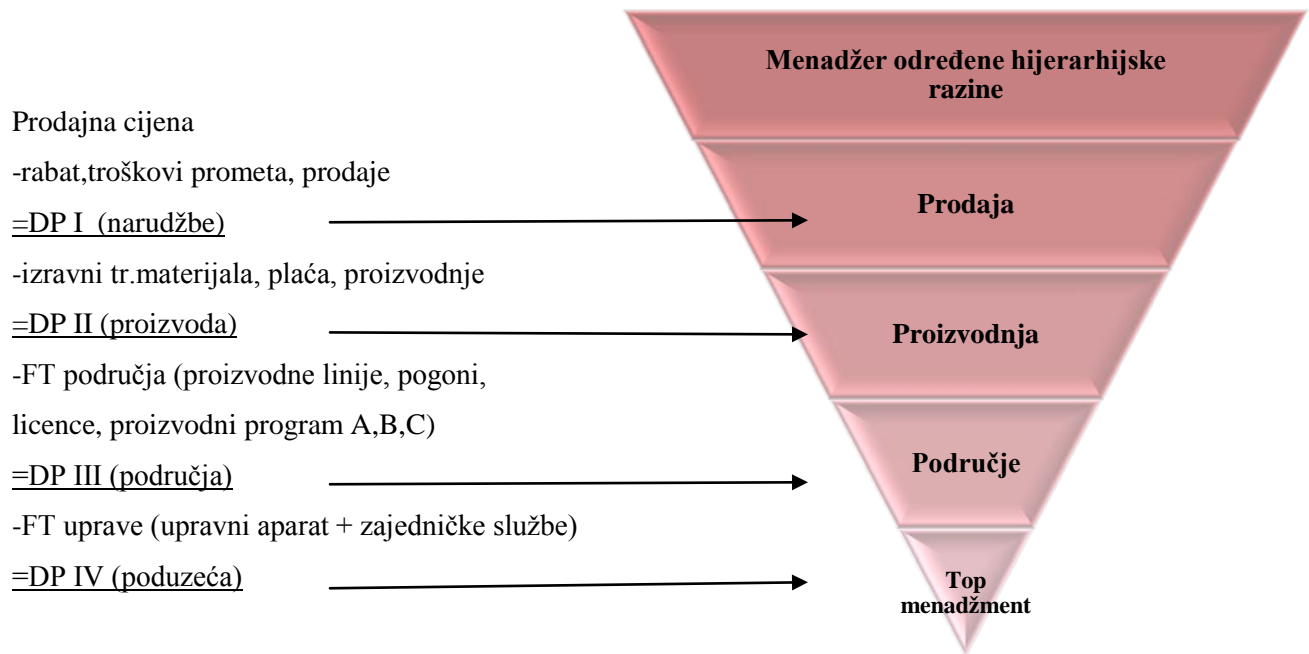
Odgovara na pitanja:

- Pokriva li rezultat pojedinih proizvoda njihove FT
- Jeli preostali DP dovoljan za pokriće FT grupe proizvoda
- Preostaje li dovoljno DP za pokriće općih FT

Prodajna cijena
-rabat, VT prometa
=DP narudžbe
-VT proizvoda
=DP proizvoda
-FT proizvodnje
=DP proizvodnje
-FT poduzeća
DP poduzeća (rezultat)

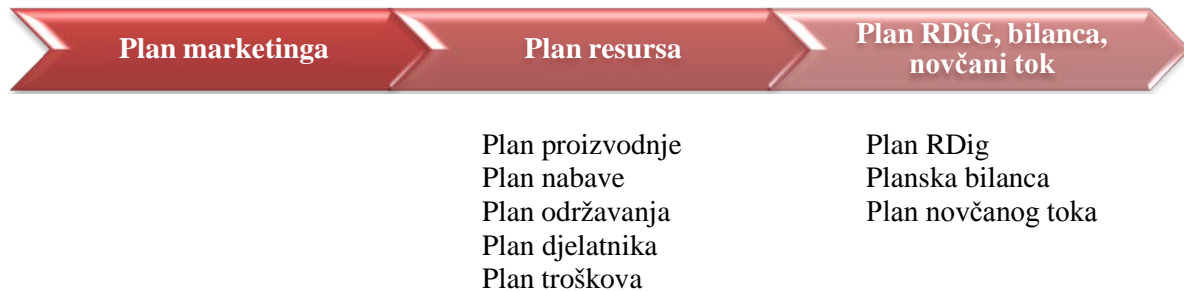
Sustav nagrađivanja i doprinos pokriću FT

- Motiv: odgovornost samo za područje na koje se može utjecati

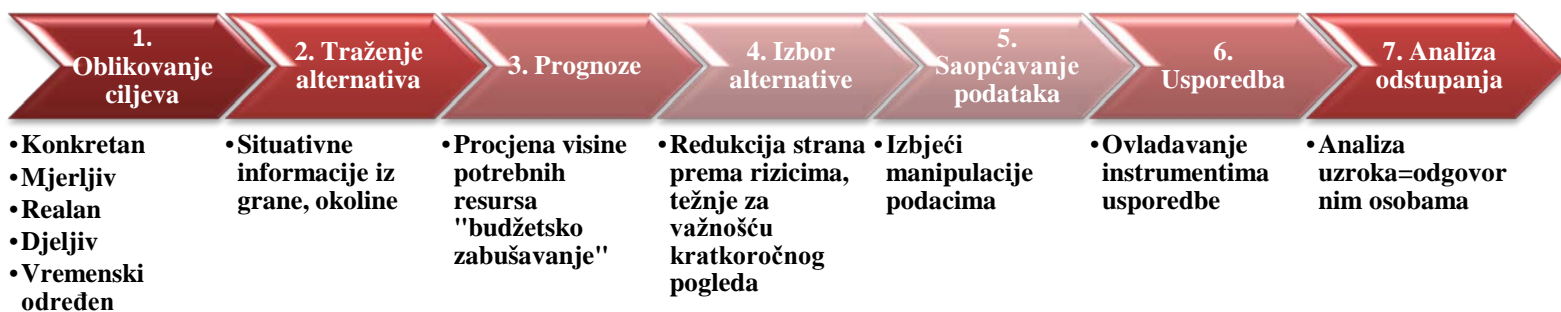

DP zanemaruje: vjernost kupaca i vezane proizvode (njihovu proizvodnju)

Operativno planiranje

Proces izrade proračuna

Sustav planiranja

➤ KOORDINACIJA

- Unutarnja
  - Obračunske cijene (transferne cijene)
  - Proračun
- Vanjska
  - Usklađivanje sustava planiranja s drugim podsustavima menadžmenta
  - Stvaranje preduvjeta za uvođenje sustava planiranja i njegova izgradnja
  - Stvaranje koordinacijskih organa
  - Sastavljanje priručnika za proračun
  - Usklađivanje sustava vrednota i sustava planiranja
  - Utvrđivanje nositelja i slijeda procesa planiranja

➤ INTEGRACIJA

- Stvaranje sklada među hijerarhijskim razinama

Sustav kontrole

Svrha kontrole

- Dokumentiranje (npr. plaćeni računi)
- Spoznaja o približavanju - udaljavanju od cilja (npr. termometar – bolest – zdravlje)
- Informacije za odlučivanje (razina goriva u automobilu)
- Osiguravanje postizanja zadanih ciljeva i provođenje planova (signalizira odstupanje-skretanje od plana)
- Utjecanje na ponašanje ljudi i usmjeravanje procesa (motiviranje)

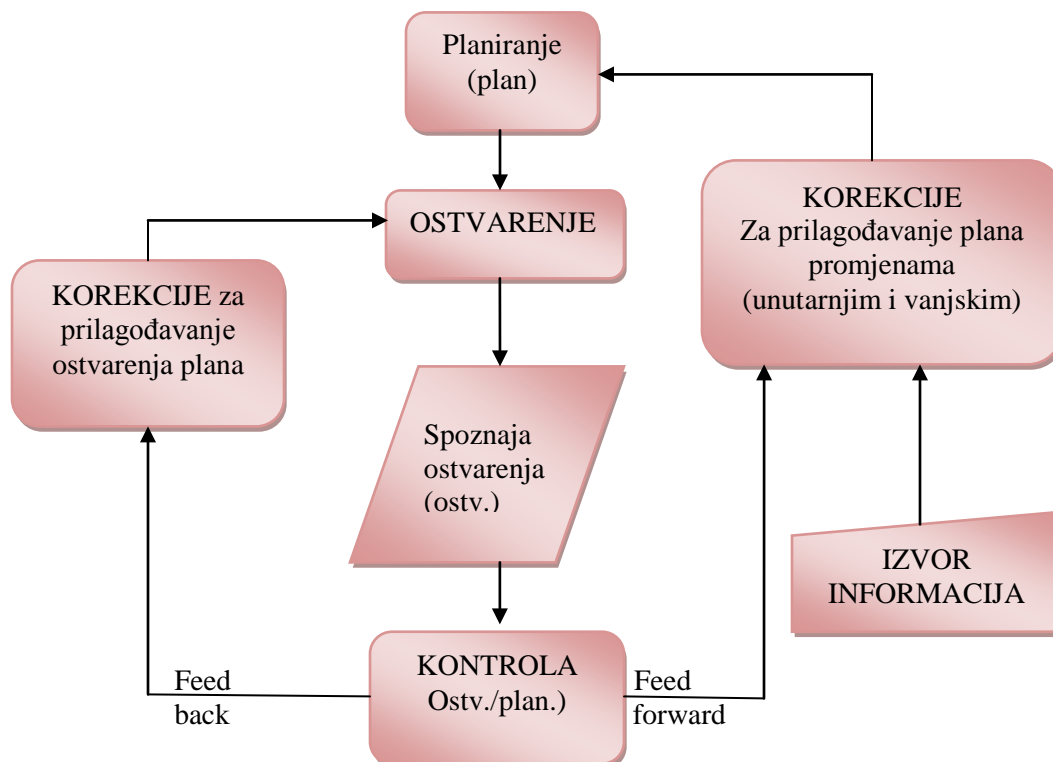
Funkcije kontrole

- Promatranje (svrsihodno prikupljanje podataka)
- Prosuđivanje (ocjenjivanje, djeluje na ponašanje članova)
- Preventacija (izbjegavanje nepoželjnog ponašanja)

Proces kontrole

Proces planiranja i kontrole

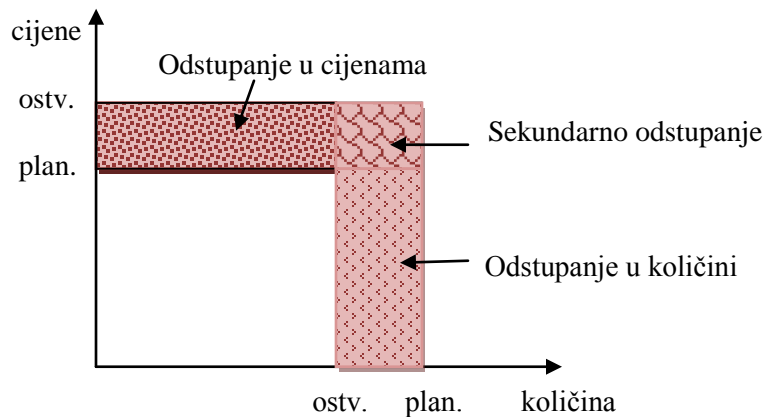
Ciljevi kontrole

- Utjecati na buduće ponašanje i rezultate
- Spoznaja orijentirana na:
  - JEST (feed-back kontrola)
    - služi ostvarenju plana i normi (promjena JEST)
  - TREBA (feed-forward kontrola)
    - služi prilagođavanju ili ponovnom oblikovanju plana i normi (promjena TREBA)

Analiza odstupanja:

OSTVARENO	OSTVARENO	PLANIRANO	PREDVIĐANJE	PLANIRANO
<ul style="list-style-type: none"> • 1.-3.mj. • T-1 (prošle god.	<ul style="list-style-type: none"> • 1.-3. • T	<ul style="list-style-type: none"> • 1.-3. • T	<ul style="list-style-type: none"> • 1.-7. • T	<ul style="list-style-type: none"> • 1.-7. • T

Primarno i sekundarno odstupanje

Objekti kontrole

= aktivnosti izvođenja

- Kontrola procesa - odstupanje od pravila
  - važna za informiranje, organiziranje i upravljanje ljudskim potencijalima
- Kontrola rezultata - odstupanje od cilja
  - važna za planiranje

Informacijski sustav

- Kako prikupljati relevantne informacija?
- Kako sažeto prikazati informacije?
- Kako odabrati najvažnije?

Područja:

- INTERNO
  - Računovodstvo (kvantitativni, monetarni podaci)
    - Financijsko
    - Troškova i učinaka (upravljačko rač.)
  - Funkcije (kvantitativni + kvalitativni podaci)
- EKSTERNO
  - Podaci o grani
  - Podaci o širokoj okolini

Računovodstvo troškova i učinaka („odjelo po mjeri“)

- Puni troškovi
- Djelomični (parcijalni) troškovi – doprinos pokriću FT (jednostavni, stupnjevani)
- Granični planski troškovi
- Relativni pojedinačni troškovi
- Procesni troškovi
- Ciljni troškovi
- Troškovi životnog vijeka proizvoda

ABC analize

- Fokusiranje na ono što je najvažnije
- A – najvažnije (Paretovo pravilo 80-20)
- B – manje važno
- C – gotovo nevažno

Koraci:

- Definiranje kriterija prema kojem se određuje važnost problema za cilj
- Uređivanje grupa/elementa u padajućem redosljedu
- Analizom se istražuje tržište nabave materijala, snižavaju se sigurnosne zalihe, organizira se nabava po principu JIT,...
- Rezultat primjene ABC analize može se prikazati Lorenzovom krivuljom

Sustav izvještavanja

Zahtjevi u sustavu izvještavanja

Pokazatelji ranog upozorenja

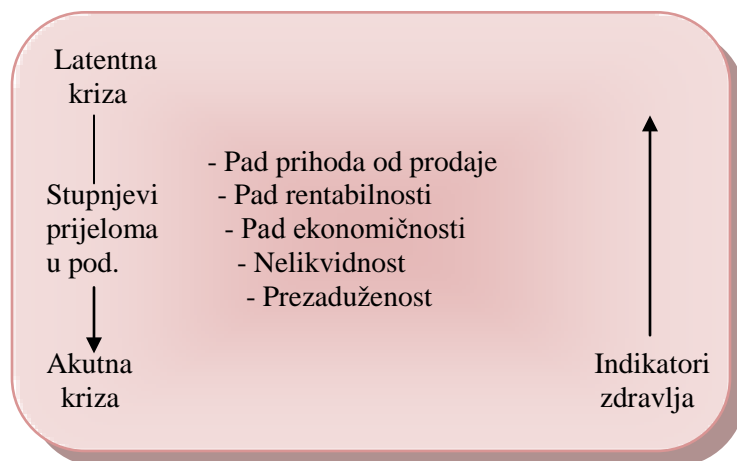
Minimum indikatora ranog upozorenja

- Vertikalna struktura kapitala (vlasništvo)
- Rentabilnost ukupnog kapitala (ROI)
- Faktori zaduženosti (dinamički pokazatelji likvidnosti)

Analiza senzitivnosti: (važnost samofinanciranja)

- Mali pad prometa, velike posljedice

Bilančni indikatori ranog upozorenja

Sustav izvještavanja

Uloga kontrolinga:

- Stručna podrška u definiranju i realizaciji:
  - Sadržaja
  - Opsega
  - Oblika
  - .....